

Oslo, 31. juli 2000

Høring vedrørende endringer i lov om foretakspensjon

Den Norske Aktuarforening slutter seg til hovedtrekkene og intensjonene i forslaget vedrørende innskuddssikret foretakspensjon, og til at det gis mulighet for investeringsvalg i ytelsesbasert foretakspensjon. Foreningen understreker imidlertid betydningen av å finne en mer hensiktsmessig organisering av lovverket.

Nedenfor gis det kommentarer til enkelte forhold i det foreliggende forslag.

1. Organisering av lovverket, LOF og LOI

Slik lovforslagene foreligger vil Lov om foretakspensjon (LOF) omfatte både ytelsesbaserte og innskuddsbaserte (heretter kalt innskuddssikrede) forsikringsordninger. Lov om innskuddspensjon (LOI) i arbeidsforhold vil på sin side omfatte kun innskuddsbaserte spareavtaler (ikke forsikring). Både innskuddssikrede forsikringsordninger og innskuddsbaserte spareavtaler omfatter kun alderspensjon og er basert på avtalte innskudd.

Lovforslaget til innskuddssikret pensjon benytter begreper som blir unaturlige når LOF skal omfatte både ytelsesbaserte og innskuddssikrede ordninger.

For eksempel benyttes:

- begrepet "innskuddssikret", hvilket kan misforstås ved at man tror innskuddene er sikret (noe de nødvendigvis ikke er med mindre man tegner avkastningsgaranti), kanskje "innskuddsforsikret" er bedre.
- Begrepet "engangspremie" bør i stedet være for eksempel "innskuddspremie", jf. LOF §§ 4-3(2) og 5-2(4).
- Begrep som "tillegg til ytelsene" bør for eksempel være "tillegg til årets innskuddspremie", fordi innskuddene kan være uten avkastningsgaranti ved individuelt investeringsvalg, jf. LOF §§ 4-3(2) og 5-2(4).

Videre har innskuddspensjon og innskuddssikret pensjon særbestemmelser som kun gjelder for innskuddsordningene:

- omfatter kun alderspensjon
- innskuddenes størrelse
- alderspensjonens størrelse
- individuelle investeringsvalg

Med de store likhetene det er mellom innskuddssikret pensjon og innskuddspensjon, hvor forskjellen kun ligger i at innskuddssikret pensjon har dødelighetsarv, finner Aktuarforeningen det mest hensiktsmessig å samle disse to typer pensjonsordninger i en og samme lov. Man vil da også unngå henvisning til den andre lov (LOF § 5-2(4) henviser til LOI kap. 5). Det er av underordnet betydning for organiseringen av lovverket at innskuddssikret pensjon inneholder forsikringselement (i tillegg til sparing) og ikke bare er ren sparing.

Aktuarforeningen mener at innskuddssikret pensjon er nærmere tilknyttet LOI enn LOF. Det må være enklere for både kunder og aktører å forholde seg til én lov som omfatter innskuddsordninger og én lov som omfatter ytelsesordninger.

2. Livsforsikring og fondsforsikring i ett selskap

Lovforslaget åpner for kollektive- og individuelle ordninger med eller uten investeringsvalg. I tillegg til dagens ytelsesbaserte foretakspensjon (uten investeringsvalg og med rentegaranti) åpnes det i lov om foretakspensjon for ytelsesbasert foretakspensjon med investeringsvalg og med rentegaranti, samt foretakspensjon med innskuddssikret alderspensjon med rentegaranti.

Etter dagens rammebetingelser kan ikke de tradisjonelle livsforsikringsselskapene tilby produkter med investeringsvalg. Forsikringsprodukter med investeringsvalg må i dag tilbys av fondsforsikringsselskaper.

Når det nå åpnes for de ulike muligheter for investeringsvalg (i fondsforsikringsselskap) vil de tradisjonelle livsforsikringsselskapene kunne oppleve å bli sittende igjen med bestander av ulønnsomme produkter (tradisjonelle individuelle produkter som ikke kan endre sine tariffer). Det er allerede i dag en sterk vekst i individuelle produkter med investeringsvalg, og dette må vi også kunne forvente vil skje for foretakspensjon med investeringsvalg. Livsforsikringsselskapene vil derfor langt på vei risikere å sitte igjen med rene risikoforsikringer (ingen renteinntekt), med fare for underskudd på individuelle produkter som ikke kan endre sine tariffer.

Livsforsikringsselskapene kan kun tilby produkter som har forsikringselement i seg. Fondsforsikringsselskapene er stort sett i samme situasjon. På grunn av dagens rammebetingelser vil for eksempel det foreslåtte produktet foretakspensjon med innskuddssikret alderspensjon for en ordning som ønsker både alderspensjon og etterlattepensjon oppleve at alderspensjonen plasseres i fondsforsikringsselskapet mens etterlattepensjonen plasseres i livsforsikringsselskapet. Det vil måtte bli produkt- og systemløsninger i to forsikringsselskaper, hvilket vil være svært kostnadsdrivende.

Aktuarforeningen finner det svært lite hensiktsmessig både for selskap og kunde å skulle forholde seg til to typer selskaper som begge har det til felles at de tilbyr produkter med forsikringselement. Etter Aktuarforeningens oppfatning bør skillet mellom fondsforsikringsselskap og livsforsikringsselskap oppheves. Norge vil ellers være ett av de få land, om ikke eneste land, med et så klart skille mellom livsforsikring og fondsforsikring, nå når skillet oppheves i Sverige.

3. Risikopremie for rentegaranti ved kollektivt investeringsvalg

3.1 Risiko ved avkastningsgaranti

Lovutkastet legger til grunn at foretaket ved kollektivt investeringsvalg kan tegne avkastningsgaranti med institusjonen, jf. § 11-4(5). Det skal belastes et særskilt tillegg til ordinær premie for å dekke slik avkastningsgaranti. I disse tilfellene er det ikke krav om at midler i premiefond/innskuddsfond eller foretak skal benyttes først ved underdekning. I så fall vil institusjonens risiko ved rentegarantien være direkte avhengig av det investeringsvalg som foretaket gjør.

For det tilfellet at foretaket ikke tegner avkastningsgaranti så skal underdekning på porteføljen først dekkes av midler i premiefond, deretter fra foretaket, og eventuell resterende underdekning skal dekkes fra institusjonen, jf. § 11-1(4). Her vil institusjonens risiko være avhengig av premiefondets størrelse og foretakets soliditet. Premiefondet kan også plasseres uten garanti og vil da representere en ytterligere risiko for institusjonens forpliktelse ved underdekning på porteføljen.

Vi antar at for de medlemmer som slutter i et foretak i løpet av et regnskapsår og skal ha sine fripoliserettigheter, så må rentegarantien også oppfylles for disse. Dette bør presiseres i lovteksten.

I lovutkastet § 10-4 stilles det krav om tilbakeføring av midler i premiefond til foretaket når premiefondet overstiger ti ganger gjennomsnittet av årets premie og premiene for de to foregående år. Det åpnes også for at foretaket kan bestemme at midler som overstiger halvparten av denne grensen, kan tilbakeføres til foretaket. Disse grensene er uendret fra tidligere lovforslag som ikke omhandlet investeringsvalg.

Aktuarforeningen finner det nødvendig å understreke at beregning av et særskilt premietillegg for slik avkastningsgaranti vil være komplisert da denne avhenger av risikoen ved bestandens porteføljeinvestering og frivillig avgang (oppfyllelse av rentegaranti for fripolisene). På bakgrunn av dette finner vi det nødvendig med høyere grenser for premiefondet, både for den obligatoriske tilbakeføring (§ 10-4(1)) samt den tilbakeføringsmulighet foretaket selv har (§10-4(2)), spesielt for produkter med investeringsvalg.

3.2 Avkastningsgaranti for pensjonister ved innskuddssikret pensjon

I lovforslaget om innskuddspensjon i arbeidsforhold vil pensjonister få et eget pensjonkapitalbevis, jf. § 7-2. Det er naturlig å stille spørsmål om det skal være tilsvarende for innskuddssikret alderspensjon (f. eks. kalt pensjonsforsikringsbevis).

Hvis det for innskuddssikret pensjon skal utstedes et eget pensjonsforsikringsbevis, så må avkastningsgarantien være oppfylt på pensjoneringstidspunktet (se punkt 3.1).

I lovforslaget om innskuddspensjon inngår midlene til pensjonistene ikke lenger i pensjonsordningen, og det er derfor et spørsmål om tilsvarende er tenkt for innskuddssikret pensjon. I så fall åpnes det for individuelt investeringsvalg i utbetalingsperioden. Skal det da være obligatorisk avtalt garanti, eller er dette valgfritt?

Etter Aktuarforeningens vurdering er det behov for en klargjøring av disse punktene, hvor be-

stemmelsene for innskuddssikret alderspensjon må sees i sammenheng med bestemmelsene for innskuddspensjon (LOI).

4. Flytting / endring/omdanning

Bestemmelser om endring av en pensjonsordning er tatt inn i OT.prp. nr 71 kapittel 14. Aktuarforeningen er enig i at sparesaldo i en innskuddsordning kan flyttes til en ytelsesordning.

Tilsvarende kan en premiereserve i en ytelsesordning ikke flyttes til en innskuddsordning. Imidlertid kan en ordning omdannes slik at fremtidig opptjening skjer etter ny plan.

Vi oppfatter det videre slik at en innskuddssikret alderspensjon kan omdannes til ytelsesbasert foretakspensjon ved å benytte opptjent premiereserve og ta den inn i den nye planen.

Det fremgår av lovutkastet at innskuddssikret alderspensjon kan utvides/suppleres med risikodekninger. Dette kan forstås dithen at det i samme ordning, forsikringsavtale, også er anledning til å ha risikodekningene. Alternativt måtte det være to forsikringsavtaler, en for den forsikrede spareavtalen og en for risikodekningene. Dersom det er to avtaler vil disse kunne være etablert i hvert sitt selskap.

Ved tariffering er det naturlig å ta utgangspunkt i at slike risikodekninger skal stå på egne ben og ikke ses i sammenheng med den innskuddssikrede alderspensjonen. Det medfører at premien for ektefellepensjon, som da vil være frittstående, vil bli høyere enn om ordningen hadde vært tegnet som vanlig ytelsesordning.

Flytting/endring/omdanning er på denne bakgrunn ikke umiddelbart enkelt fordi risikoytelse i tilknytning til en innskuddssikret ordning vil kunne være annerledes priset enn i en normal ytelsesordning. Dette vil gi seg utslag i at krav til reserveavsetning endres ved produktovergang. Er det en partiell flytting vil det avgivende selskap måtte holde tilbake de reserver som er nødvendig etter delingen og det mottakende selskap må foreta avsetning etter sitt grunnlag, dvs. eventuelt styrke disse. Vi vil derfor foreslå at det enten må flyttes alt eller intet.

Utkast til regler for omdanning mellom ytelsesordninger og innskuddssikret pensjon må tas inn i lov om foretakspensjon.

Vi har videre en generell kommentar knyttet til flytting fra tradisjonell forsikring til fondsforsikring. Ved en slik flytting vil både tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond i avgivende (tradisjonelle) selskap gå inn i pensjonskapitalen eller innskuddspremiefondet i mottagende fondsforsikringsselskap. Dette kan lett føre til at innskuddspremiefondet når et så høyt nivå at det utløser mulighet – og kanskje plikt – til å tilbakebetale deler av disse midlene fra selskapet til kunden. Ved å foreta en slik flytting for så å flytte tilbake til et tradisjonelt selskap, vil kunden ha sikret seg betydelige midler med endelig virkning uten å ha påtatt seg noen større risiko. Det er Aktuarforeningens oppfatning at disse forholdene medfører en enda betydelig større risiko for flyttearbitrasje enn ved flytting mellom tradisjonelle forsikringsselskaper.

5. Pensjonistenes overskuddsfond

Aktuarforeningen oppfatter lovens kapittel 4 om regulering av løpende pensjon (§5-10) slik at uførepensjon og etterlattepensjon skal gis samme tillegg som i tilfelle gis til alderspensjon under utbetaling. Vi formoder at man her mener at ikke bare den løpende pensjon, men også eventuelle og oppsatte pensjoner skal reguleres med samme tillegg. F.eks. hvis vedkommende er blitt ufør skal ikke bare uførepensjonen reguleres, men også eventuelle etterlattepensjoner og oppsatt alderspensjon skal reguleres med samme tillegg (prosentvis).

Er ordningen en tradisjonell ytelsesbasert foretakspensjon vil dette fungere, men slik er det ikke uten videre med innskuddssikret alderspensjon kombinert med risikoytelser sikret som ytelsesbasert foretakspensjon. Den innskuddssikrede alderspensjon vil kunne være sikret uten investeringsvalg eller med investeringsvalg og da basert på kollektivt eller individuelt investeringsvalg. Når alderspensjonen er basert på investeringsvalg der porteføljens avkastning atskiller seg fra avkastningen på midlene knyttet til etterlatte- og uførepensjoner, blir reguleringskonseptet komplekst. Det er ikke utredet tilstrekkelig hva man her har ment og hvordan finansiering skal foretas. Vi heller til den oppfatning at det her vil kunne være aktuelt med ett overskuddsfond pr avtale.

6. Administrasjonsreserve

Aktuarforeningen ser det som vanskelig å videreføre systemet som i dag gjelder for administrasjonsreserve i ytelsesbaserte pensjonsordninger , innenfor en innskuddsbasert eller innskuddssikret pensjonsordning. Både innskuddspensjon og innskuddssikret pensjon står i et så direkte konkurranseforhold til løsninger fra tilbydere som er fritatt fra forpliktelsen til å ha administrasjonsreserve, at det ville virke sterkt konkurransevridende å pålegge livselskapene administrasjonsreservekrav på disse produktområdene.

Aktuarforeningen viser også til de vurderinger som er foretatt av en aktuarkomité nedsatt av FNH, der konklusjonen entydig er at administrasjonsreserve ikke kan anses som en forsikringsbar risiko og følgelig i sin nåværende form bør utgå også i de ytelsesbaserte pensjonsordninger.

Livselskapene må på de nye produktområder ha de samme muligheter som andre tilbydere til valg av omkostningsstruktur, herunder omkostningsdekning gjennom en rentemargin, og ikke pålegges oppbygging av administrasjonsreserve for disse produktene.

På samme måte som for innskuddspensjon, legger Aktuarforeningen til grunn at det må være forsikringstakers ansvar å finansiere avsetningene til administrasjonsreserve for fripoliseretigheter som oppstår i ytelsesbaserte ordninger som sies opp for overgang til innskuddssikret pensjonsordning.

Skulle det mot formodning bli stilt krav til administrasjonsreserver i innskuddssikrede ordninger, må dette hensyntas i bestemmelsene om maksimale innskudd til ordningen, slik at det gis de samme muligheter som ved andre løsninger for å etablere et ønsket ytelsesnivå.

7. UNISEX-tariffer

Aktuarforeningen støtter det syn at det bør gis anledning til å operere med høyere innskudd for kvinner enn for menn, i de tilfeller pensjonsplanen har en slik oppbygging at det er nødvendig med høyere innskudd for kvinner for å sikre årlige pensjonsytelser på nivå med de årlige pensjonsytelser innskuddspremieplanen antas å sikre for menn.

Det er foreningens syn at dette er den eneste måten for å sikre årlige ytelser på samme nivå for begge kjønn. Imidlertid minner vi om at det for de tradisjonelle kombinasjoner av alders-, etterlatte- og uføreytelser allerede i utgangspunktet vil være små forskjeller i det samlede premienivå for kvinner og menn og dermed begrenset behov for en slik differensiering av innskuddets størrelse mellom kjønnene.

Aktuarforeningen anser at UNISEX-tariffer er et uaktuelt virkemiddel. Det er knapt noen eksempler på at det har vært mulig å opprettholde kjønnsnøytrale tariffer i et marked med konkurranse. Selv om alle selskaper pålegges kjønnsnøytrale tariffer, vil kjønns sammensetningen være ulik i de ulike selskapers bestander. Tariffene blir dermed uansett forskjellige og de vil påvirkes direkte ved bestandsendringer, som f. eks. vil skapes når arbeidsgivere med en bestemt kjønns sammensetning blant de ansatte søker til det selskap som på akkurat det tidspunktet har den gunstigste tariff for den spesielle kjønns sammensetningen.

8. Øvrige kommentarer

Vi tillater oss avslutningsvis å påpeke at lovforslaget på enkelte punkter ikke synes å være tilstrekkelig gjennomarbeidet. Vi gjør bl. a. oppmerksom på følgende :

LOF § 5-2(3)

..... Har pensjonsordningens ytelsesbasert alderspensjon skal

LOF § 10-2(c)

Denne må vel også henviser til § 11-1(3)?

LOF § 10-3(1)a

Denne må vel også vises til § 9-6?

Foreslår også et nytt punkt e, som må vise til § 11-1(4)

LOF § 11-1

Denne bør ha en annen overskrift, for eksempel ”kollektivt investeringsvalg”?

Med vennlig hilsen

Den Norske Aktuarforening

Torodd Rendedal

Viseformann